

STORTINGET

Innst. 403 S

(2024–2025)

Innstilling til Stortinget
fra helse- og omsorgskomiteen

Dokument 8:244 S (2024–2025)

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om
Representantforslag fra stortingsrepresentantene
Marian Hussein, Kathy Lie, Birgit Oline Kjerstad og
Freddy André Øvstegård om å hindre ukontrollert
prisvekst på BPA

Komiteens behandling

Komiteen har bedt om uttalelse fra helse- og omsorgsministeren, som har uttalt seg om forslagene i brev til komiteen datert 6. mai 2025. Brevet følger som vedlegg til denne innstillingen. Det er ikke avholdt høring i saken.

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- Stortinget ber regjeringen øke grensen for laveste sats på egenandeler fra 2 til 3 G samlet inntektsgradert utgiftstak for praktisk bistand og opplæring.
- Stortinget ber regjeringen fremme forslag om makspris på egenandeler knyttet til brukerstyrt personlig assistanse (BPA) og andre lignende tjenester.
- Stortinget ber regjeringen iverksette en undersøkelse for å avklare om kommunene gjør konkrete vurderinger av forsørgerbyrde, og evne til å dekke personlige behov, når egenandeler fastsettes for enkeltborgere, samt sikre at kommunene har plikt til å gjøre en slik vurdering.
- Stortinget ber regjeringen fremme nødvendige forslag for å forby prisstigning ut over ordinær lønnsvekst på kommunale tjenester knyttet til likestilling for funksjonshindrede.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslaget. Sakens dokumenter er tilgjengelig epå sakssiden på stortinget.no.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kamzy Gunaratnam, Tove Elise Madland, Even A. Røed og Truls Vasvik, fra Høyre, Sandra Bruflot, Erlend Svardal Bøe og lederen Tone Wilhelmsen Trøen, fra Senterpartiet, Siv Mossleth og Kjersti Toppe, fra Fremskrittspartiet, Bård Hoksrud, fra Sosialistisk Venstreparti, Marian Hussein, fra Rødt, Seher Aydar, fra Kristelig Folkeparti, Hadle Rasmus Bjuland, og fra Pasientfokus, Irene Ojala, viser til Dokument 8:244 S (2024–2025) om å hindre ukontrollert prisvekst på BPA. Komiteen viser til at statsråd Jan Christian Vestre har uttalt seg om forslagene i brev til komiteen.

Komiteenes medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet vil vise til svarbrevet fra statsråden, hvor det vises til at brukerstyrt personlig assistanse (BPA) ikke er en egen tjeneste, men en måte å organisere kommunale tjenester på. Dette er tjenester som personlig assistanse, praktisk bistand, opplæring og støttekontakt. Disse medlemmer merker seg at det ikke er egne finansierungsordninger eller egenandelsbestemmelser for BPA.

Disse medlemmer viser til at det er kommunene selv som setter regler for egenandel for praktisk bistand og opplæring etter helse- og omsorgstjenesteloven, herunder BPA. Disse medlemmer merker seg at kommunene tross dette ikke fritt kan fastsette disse egenandelene, men må forholde seg til forskrift om egenandel for kommunale helse- og omsorgstjenester, hvor det står at egenandelene ikke skal overstige kommunens egne utgifter til tjenesten. Selvkost utregnes etter gjennomsnittlig timelønn for den tjenesten som utføres i tillegg til sosiale og administrative utgifter.

Disse medlemmer merker seg at betalingssatsene varierer fra kommune til kommune, fordi lokale forhold kan avgjøre personellkostnader og tilgang på blant annet personell. Disse medlemmer vil understreke at egenandelen ikke kan settes høyere enn at tjenestemottaker har tilstrekkelig mulighet til å dekke personlige behov og ansvar som forsørger. Her har kommunen et ansvar for å ta en individuell vurdering. Disse medlemmer viser til at hjelp til personlig stell og egenomsorg er grunnleggende behov, og det kreves ikke egenandel for disse tjenestene.

Disse medlemmer mener at gjeldende forskrift skjermer brukere mot urimelig egenandel og økning av denne. Videre er det også begrensninger i om den samlede skattbare inntekt er under 2 G – da settes prisen til 240 kroner per måned. Disse medlemmer vil også peke på statsforvalters rolle med å føre tilsyn med om kommunene forholder seg til forpliktelser som følger av lov og forskrifter. Disse medlemmer vil også understreke at den enkelte tjenestemottaker har mulighet til å klage på kommunens vedtak i samsvar med pasient- og brukerrettighetsloven.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet mener ordningen med brukerstyrt personlig assistanse (BPA) gir mennesker mulighet til yrkesdeltakelse, utdanning og et aktivt og selvstendig liv. Disse medlemmer viser til at regjeringen Solberg i 2015 lovfestet retten til BPA, slik at alle kommuner måtte ha et tilbud om det. Det ble i forbindelse med lovfestingen også sendt ut et rundskriv til kommunene som forklarte hvordan lovfestingen skulle forstås, og hvordan BPA-ordningen skulle praktiseres.

Disse medlemmer viser til at regjeringen Solberg kompenserte kommunene med om lag 500 mill. kroner gjennom frie inntekter for å kunne oppfylle rettigheten.

Disse medlemmer viser til at regjeringen Solberg i 2020 utvidet rettighetsbestemmelsen slik at personer over 67 år som allerede har BPA, får beholde ordningen også etter fylte 67 år.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti

viser til at regjeringen Solberg i 2019 satte ned et offentlig utvalg som fikk i oppdrag å gjennomgå og foreslå forbedringer i BPA-ordningen, blant annet på grunn av at det var forskjellig praktisering og forståelse av BPA-ordningen i kommunene. Utvalget skulle se på hvordan BPA-ordningen kunne utformes slik at personer med nedsatt funksjonsevne kan leve mest mulig aktive og selvstendige liv.

Disse medlemmer viser til at utvalget i desember 2021 leverte sin utredning NOU 2021: 11 Selvstyrt er velstyrt – Forslag til forbedringer i ordningen med brukerstyrt personlig assistanse. Disse medlemmer viser til at utredningen ble sendt på høring, og at høringsfristen gikk ut 1. juli 2022.

Disse medlemmer mener at regjeringen Støre har gjort for lite for å følge opp BPA-utvalgets utredning og høringsinnspillene som kom til BPA-utredningen. Disse medlemmer har vært opptatt av å sikre fremdrift i arbeidet med å følge opp BPA-utredningen, og disse medlemmer viser til Stortingets behandling av Meld. St. 15 (2022–2023) Folkehelsemeldinga, jf. Innst. 398 S (2022–2023) og Stortingets behandling av Innst. 189 S (2023–2024). Her fremmet komiteens medlemmer fra Høyre følgende forslag, som ble vedtatt:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en stortingsmelding om ordningen med brukerstyrt personlig assistanse (BPA) basert på NOU 2021:11 Selvstyrt er velstyrt. Stortinget ber regjeringen komme tilbake på egnet måte.

Stortinget ber regjeringen følge opp vedtak 742 (2022–2023) om en stortingsmelding om brukerstyrt personlig assistanse snarest, og ber om at meldingen legges frem senest innen utgangen av 2024.»

Disse medlemmer viser til at Arbeiderpartiet og Senterpartiet stemte imot forslaget. Disse medlemmer mener at regjeringen Støre må legge frem en stortingsmelding om BPA, slik at Stortinget kan gjøre helhetlige endringer og forbedringer av BPA-ordningen. Dette gjelder også kommunale variasjoner som finnes i BPA-ordningen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Rødt, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus viser til at BPA er et viktig verktøy for likestilling, frihet og deltakelse for mennesker med funksjonsnedsettelse. Disse medlemmer mener at samfunnet fortsatt har en lang vei å gå for å sikre reell likeverd og muligheten til å leve et fritt og selvstendig liv, uavhengig av funksjonsevne. Disse utfordringene gjelder ikke en marginal gruppe, men en stor del av befolkningen som fortjener rettferdighet, trygghet og forutsigbarhet.

Disse medlemmer viser til at BPA i dag er plassert i helse- og omsorgslovgivningen, noe som har bi-

dratt til ulik praktisering og urimelige begrensninger. Mange kommuner tolker BPA som en helsetjeneste med snevre vilkår, og dette fører til store forskjeller i tilgang – der postnummer og kommunegrenser avgjør hvilke levekår man får. Dette er verken verdig eller rettferdig.

Disse medlemmer mener at BPA må flyttes ut av helselovgivningen og inn i et eget lovverk under Kultur- og likestillingsdepartementet. Dette vil gjøre det tydelig at BPA handler om likestilling og deltakelse – ikke medisinsk behandling – og vil bidra til et sterkere kompetansemiljø, større rettssikkerhet og mer likebehandling.

Videre mener disse medlemmer at BPA bør tas ut av kommunal forvaltning og i stedet forvaltes av staten. Tilgang til grunnleggende tjenester skal ikke være avhengig av hvilken kommune du bor i. Nær 40 organisasjoner som representerer mennesker med funksjonsnedsettelse, har stilt seg bak dette kravet – et tydelig signal om at dagens system svikter mange.

På denne bakgrunn fremmer komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å flytte ordningen med brukerstyrt personlig assistanse (BPA) ut av helse- og omsorgslovgivningen og inn i et eget lovverk underlagt Kultur- og likestillingsdepartementet, samt å overføre forvaltningsansvaret fra kommunene til en statlig instans, slik at BPA kan fungere som et reelt likestillingsverktøy uavhengig av bosted.»

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Pasientfokus vil innledningsvis minne om at brukerstyrt personlig assistanse (BPA) er en ordning som mange personer med funksjonshindringer er avhengige av for å kunne leve selvstendige, likestilte liv. BPA gir funksjonshindrede praktisk bistand til å gjøre ting som andre kan gjøre selv, som å kle på seg, gjøre husarbeid, komme seg til skole og arbeidsplass, handle og lage mat, være sammen med venner og familie og engasjere seg i samfunnet. Høye avgifter på nødvendige tjenester er svært belastende for dem det gjelder. Selv om forskriften som regulerer egenandelene, slår fast at det, etter egenbetalingen, skal stå igjen nok penger til personlige behov og å være forsørger, virker det ikke å være gitt tydelige føringer på hva dette betyr i praksis. Når man vet at egenandelene kan komme opp i 10–15 pst. av husstandsinntekten før skatt, sier det seg selv at de økonomiske konsekvensene er svært store.

Disse medlemmer viser til statsrådens svarbrev, der det pekes på at egenandeler for brukerstyrt personlig assistanse reguleres av tilsvarende hjemmel

som øvrig praktisk bistand og opplæring, og viser til at forslaget om egenandeler omhandler nettopp dette, ikke BPA alene. Disse medlemmer peker på at en husstand som har en inntekt like over 2 G, altså bare like over 248 000 kroner, kan få dramatiske økninger i egenbetaling for tjenester som er helt nødvendige for å få dekket grunnleggende behov.

Selv om statsråden mener unntakene for egenbetaling er gode nok, er det etter disse medlemmers syn åpenbart ikke dekkende. Egenandelene på praktisk bistand, og dermed BPA, er direkte ekstra skattlegging av funksjonshindring eller sykdom, og de rammer skjevt.

Disse medlemmer viser til undersøkelsen av egenandeler fra Norges Handikapforbund som viser de store hoppene i egenandeler for husstander som kommer over 2 G i inntekt. I en kommune som Ørland er prisøkningen fra 240 kroner til 4 500 kroner per måned. Disse medlemmer mener det er uforsvarlig å pålegge en slik ekstraregning. Eksemplene på enorme egenandelshopp er mange: I Haugesund øker prisen fra 230 kroner til 1 703 kroner måneden, i Sauda fra 240 kroner til 4 540 kroner, mens en kommune som Tana øker prisen med nesten 3 000 kroner per måned når husstandsinntekten vipper over 2 ganger grunnbeløpet.

Det er åpenbart, for disse medlemmer, at det er nødvendig å sette grenser for kommunenes mulighet til å skattlegge funksjonshindring og sykdom så voldsomt som enkelte av dem gjør. Å øke grensen for laveste sats til minst 3 ganger grunnbeløpet er et viktig og rettferdig første steg.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen øke grensen for laveste sats på egenandeler fra 2 til 3 G samlet inntektsgradert utgiftstak for praktisk bistand og opplæring.»

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om makspris på egenandeler knyttet til brukerstyrt personlig assistanse (BPA) og andre lignende tjenester.»

«Stortinget ber regjeringen iverksette en undersøkelse for å avklare om kommunene gjør konkrete vurderinger av forsørgerbyrde, og evne til å dekke personlige behov, når egenandeler fastsettes for enkeltborgere, samt sikre at kommunene har plikt til å gjøre en slik vurdering.»

«Stortinget ber regjeringen fremme nødvendige forslag for å forby prisstigning ut over ordinær lønnsvekst på kommunale tjenester knyttet til likestilling for funksjonshindrede.»

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet viser til forslagene fremmet av representantene fra Sosialistisk Venstreparti og er enig i intensjonen i flere

av forslagene. Dette medlem viser likevel til at dette er naturlige budsjettspørsmål som bør tas i budsjettprosessen i stedet for gjennom representantforslag.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å flytte ordningen med brukerstyrt personlig assistanse (BPA) ut av helse- og omsorgslovgivningen og inn i et eget lovverk underlagt Kultur- og likestillingsdepartementet, samt å overføre forvaltningsansvaret fra kommunene til en statlig instans, slik at BPA kan fungere som et reelt likestillingsverktøy uavhengig av bosted.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Pasientfokus:

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen øke grensen for laveste sats på egenandeler fra 2 til 3 G samlet inntektsgradert utgiftstak for praktisk bistand og opplæring.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om makspris på egenandeler knyttet til brukerstyrt personlig assistanse (BPA) og andre lignende tjenester.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen iverksette en undersøkelse for å avklare om kommunene gjør konkrete vurderinger av forsørgerbyrde, og evne til å dekke personlige behov, når egenandeler fastsettes for enkeltborgere, samt sikre at kommunene har plikt til å gjøre en slik vurdering.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen fremme nødvendige forslag for å forby prisstigning ut over ordinær lønnsvekst på kommunale tjenester knyttet til likestilling for funksjonshindrede.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Høyre og Senterpartiet.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og rå Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:244 S (2024–2025) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marian Hussein, Kathy Lie, Birgit Oline Kjerstad og Freddy André Øvstegård om å hindre ukontrollert prisvekst på BPA – vedtas ikke.

Oslo, i helse- og omsorgskomiteen, den 22. mai 2025

Tone Wilhelmsen Trøen

leder

Erlend Svardal Bøe

ordfører

DET KONGELIGE
HELSE- OG OMSORGSDEPARTEMENT

Statsråden

Helse- og omsorgskomiteen
Stortinget
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref
25/1772-

Dato
6. mai 2025

Dokument 8:244 (2024-2025) – representantforslag om å hindre ukontrollert prisvekst på brukerstyrt personlig assistanse (BPA)

Jeg viser til brev fra Helse- og omsorgskomiteen mottatt 24. april 2025 vedlagt Dokument 8:244 (2024-2025) med representantforslag om å hindre ukontrollert prisvekst på brukerstyrt personlig assistanse (BPA), fra stortingsrepresentantene Marian Hussein, Kathy Lie, Birgit Oline Kjerstad og Freddy André Øvstegård. Forslaget lyder:

1. *Stortinget ber regjeringen øke grensen for laveste sats på egenandeler fra 2 til 3 G samlet inntektsgradert utgiftstak for praktisk bistand og opplæring.*
2. *Stortinget ber regjeringen fremme forslag om makspris på egenandeler knyttet til brukerstyrt personlig assistanse (BPA) og andre lignende tjenester.*
3. *Stortinget ber regjeringen iverksette en undersøkelse for å avklare om kommunene gjør konkrete vurderinger av forsørgerbyrde, og evne til å dekke personlige behov, når egenandeler fastsettes for enkeltborgere, samt sikre at kommunene har plikt til å gjøre en slik vurdering.*
4. *Stortinget ber regjeringen fremme nødvendige forslag for å forby prisstigning ut over ordinær lønnsvekst på kommunale tjenester knyttet til likestilling for funksjonshindrede.*

Svar:

Innledningsvis ønsker jeg å presisere at brukerstyrt personlig assistanse (BPA) ikke er noen egen tjeneste, men en måte å organisere kommunale helse- og omsorgstjenester på. I praksis er det tjenestene personlig assistanse, herunder praktisk bistand og opplæring og støttekontakt (jf. helse- og omsorgstjenesteloven § 3-2, første ledd nr. 6 bokstav b) som organiseres som BPA. Det er følgelig i prinsippet ingen egne finansieringsordninger eller egenandelsbestemmelser for BPA. Egenandelen vil følge av hvilke tjenester kommunen har

tildelt, og vil være den samme uavhengig av om tjenesten er organisert som BPA eller på ordinær måte.

Kommunene fastsetter i dag selv regler for betaling av egenandel og betalingssatser for praktisk bistand og opplæring etter helse- og omsorgstjenesteloven, herunder for BPA, som ikke er til personlig stell og egenomsorg. Kommunene står imidlertid ikke fritt ved fastsettelse av disse egenandelene.

Etter forskrift om egenandel for kommunale helse- og omsorgstjenester (FOR-2011-12-16-1349) § 9 skal egenandelen ikke overstige kommunens egne utgifter til angjeldende tjeneste (selvkost). Selvkost beregnes til en gjennomsnittlig timelønn for den tjenesten som utføres, tillagt sosiale utgifter samt administrasjonsutgifter som skal utgjøre 10 prosent av timelønnen og sosiale utgifter. Bestemmelsen medfører at betalingssatsene vil kunne variere noe fra kommune til kommune. Dette har sin årsak i at kommunene organiserer og drifter disse tjenestene forskjellig, samtidig som tilgang på personell kan ha konsekvenser for personalkostnadene. Lokale forhold som geografi og demografi vil følgelig medføre at de kommunale prisene for disse tjenestene vil variere.

I forskriften ligger det ytterligere en begrensning ved at egenandelen ikke kan settes høyere enn at tjenestemottaker beholder tilstrekkelig til å dekke personlige behov og bære sitt ansvar som forsørger. Dette krever at kommunen foretar en individuell vurdering i hvert enkelt tilfelle for å sikre at tjenestemottakeren har tilstrekkelig med midler til å kunne forsørge seg selv og de hen har forsørgelsesansvar for.

For ordens skyld skal det understrekes at det ligger en viktig begrensning i forskriften ved at kommunen ikke kan kreve egenandel for tjenester, herunder praktisk bistand, som er til «personlig stell og egenomsorg». Med «personlig stell og egenomsorg» menes hjelp til å stå opp og legge seg, personlig hygiene, toalettbesøk, av- og påkledning, spise, nødvendig tilsyn og tilsvarende grunnleggende behov. Disse tjenestene er altså gratis. Ut fra en samlet vurdering er jeg følgelig av den oppfatning at vi i dag har en forskrift som på tilstrekkelig måte skjermer brukeren mot urimelig egenandel og en urimelig økning av denne.

Dersom husstandens samlede skattbare nettoinntekt før særfradrag er under 2 G, skal den samlede egenandelen for disse tjenestene ikke overstige kroner 240 pr. måned. I lys av de de skjermingsbestemmelsene som fremkommer av ovenstående, ser jeg ikke at det i dag er hensiktsmessig å heve denne terskelen til 3 G.

Jeg kan vanskelig se at det er grunnlag for å iverksette en undersøkelse med sikte på å avklare om kommunene gjør konkrete vurderinger av forsørgerbyrde og evne til å dekke personlige behov. Jeg må kunne forutsette at kommunene forholder seg til de forpliktelser som følger av lov og forskrifter. Videre skal statsforvalteren som tilsynsmyndighet (jf helsetilsynsloven § 4) føre tilsyn med at helse- og omsorgstjenestene er i samsvar med det som er bestemt i lover og forskrifter. Dette medfører at dersom den enkelte tjenestemottaker er av den oppfatning at kommunen ikke i tilstrekkelig grad har hensyntatt de forskriftsfestede

skjermingsbestemmelsene, herunder ikke i tilstrekkelig grad har vurdert de individuelle forhold, kan vedtaket påklages til statsforvalteren i samsvar med bestemmelsene i pasient- og brukerrettighetsloven.

Med hilsen

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Jan Christian Vestre', with a stylized, cursive script.

Jan Christian Vestre

